

Kayseri/Yeşilhisar Olayları (25 Mart 1960)

27 Mayıs 1960 Askeri Darbesine giden süreçte, iktidar ve muhalefet partileri arasında yaşanan gerginliğin rolü büyüktür. Demokrat Parti'nin (DP) iktidara gelmesi ile birlikte partiler arasında sağlıklı bir ilişki kurulamamış, DP'nin çoğunluğu elde eden partinin her şeyi yapmaya muktedir olduğu şeklindeki yanlış düşüncesi, eleştirilere karşı göstermiş olduğu tahammülsüzlük, muhalefete ve basına karşı sert tutumuna karşı; Cumhuriyet Halk Partisi'nin (CHP) enerjisini kendi programını savunmak yerine iktidarın hatalarını göstermeye harcaması, siyasi mücadelesini hürriyet problemi üzerinde yoğunlaştırması, siyasi ortamın gerilmesine neden olmuştur.

1957 yılında yapılan genel seçimler, iktidar ile muhalefet arasında ilişkilerde önemli bir kırılma meydana getirmiştir. Seçim sonunda tek başına iktidar olma gücünü koruyan DP, yaşadığı oy kaybının nedenini doğru bir şekilde yorumlayamamış, muhalefeti ve basını halkı yanlış bilgilerle yönlendirmekle itham ederek, onları kontrol altına almaya çalışmıştır. Muhalefetin aldığı toplam oyun, iktidar partisinden fazla olmasına rağmen CHP'nin iktidara gelememesi, CHP'lileri öfkelenmiştir, iktidara yönelik daha sert söylemler geliştirmelerine ve iktidara yönelik baskı politikalarını TBMM dışına kaydırmalarına neden olmuştur. Muhalefetin bir araya gelerek "Güç Birliği Cephesi" kurmasına karşılık iktidar partisinin "Vatan Cephesi" kurarak karşılık vermesi, iktidar-muhalefet ilişkilerinin gerilmesine neden olmuştur.

CHP, halkla daha yakından ilişki kurmak, halkın CHP'ye verdiği desteği göstermek ve iktidarın hatalarını halka anlatmak için kalabalık heyetlerle yurt gezilerine çıkmaya karar vermiştir. CHP'nin 18 Nisan 1959 tarihinde "Bahar Taarruzu" adıyla Trakya bölgesinde başlatmış olduğu yurt gezileri, 30 Nisan 1959 tarihinde Uşak-Salihli-Turgutlu üzerinden İzmir'e kadar uzanacak "Ege Taarruzu" veya "Büyük Taarruz" olarak adlandırılan geziyle devam etmiştir. Ankara'dan hareket eden trenle 30 Nisan 1959 tarihinde Uşak'a gelen İsmet İnönü, büyük bir coşkuyla karşılanmış, kalabalık nedeniyle tren istasyonundan parti binasına birkaç saatte ancak ulaşabilmiştir. Ziyaret öncesinde başlayan gerginlik, İnönü'nün kafasına çay bardağı fırlatılması ve DP il binasının CHP'liler tarafından taşlanmasıyla doruk noktasına ulaşmıştır. Ertesi gün, İsmet İnönü'nün Uşak'tan ayrılması sırasında istasyonda toplanan bir grup DP'li, İnönü'yü protesto etmiş, İnönü'nün trene binışı sırasında atılan taşlardan bazıları İnönü'nün başına isabet etmiştir. Basın, olaylara sert tepki göstererek yapılanları İnönü'ye bir suikast girişimi olarak değerlendirmiştir.

Uşak'tan İzmir'e geçen İnönü'nün kalabalık bir konvoyla il binasına gitmesine engel olunmaya çalışılmış, İzmir valisi İnönü'nün şerefine düzenlenen baloya ve CHP Karşıyaka ilçe kongresine izin vermemiştir. DP'li bir grup tarafından, muhalefeti destekleyen yayınlar yapan *Demokrat İzmir* gazetesi taşlanarak ateşe verilmiş, polis olayları önlemekte zorlanmıştır. 4 Mayıs 1959 tarihinde İzmir'den İstanbul'a geçen İnönü'ye yönelik protestolar burada da devam etmiştir. Havaalanından parti il binasına gitmeye çalışan İnönü'nün aracının önü Topkapı'da kesilmiş, 10-15 kişilik bir grubun saldırısına maruz kalmıştır. Polis ve askerlerin olaya müdahale etmediği sırada oradan geçmekte olan bir binbaşının inisiyatif olması sayesinde olaylar büyümeden kalabalık dağıtılmıştır. İstanbul savcılığının yayın yasağı getirdiği olaylarla ilgili olarak CHP'lilerin TBMM'de tahkikat açılması yönündeki önerileri gündeme alınmamıştır. CHP'nin hükümeti, "örfi idare şartlarını aşan" bir rejim tesis etmekle itham ettiği olaylarla ilgili olarak iktidar tarafından yapılan açıklamalarda, halkın İnönü'yü istemediğini göstermeye çalıştığı, CHP'lilerin olayları abartarak kamuoyunu yanılttıkları ileri sürülmüş, hükümetin aldığı tedbirlerin yerinde olduğu ifade edilmiştir.

Benzer olaylar sadece İsmet İnönü'nün yurt gezilerinde değil CHP milletvekillerinin gezilerinde de yaşanmıştır. 9 Eylül 1959 tarihinde yapılacak olan il kongresine katılmak için Çanakkale'ye giden CHP Genel Sekteri Kasım ve Gülek ve

milletvekillere oluŖan heyet, protesto edilmiŖtir. CHP il binasında sarfedilen sözlerin yarattığı tepki nedeniyle CHP heyetinin 11 Eylül 1959 tarihinde Çanakkale'ye bağlı Geyikli Nahiyesini ziyareti sırasında olaylar ıkmıŖ, CHP heyetine ve onları taŖıyan otobüse yönelik saldırılar yapılmıŖtır. CHP'nin, olayları araŖtırmak için bölgeye bir heyet göndereceğini açıklaması iktidar-muhalefet iliŖkilerinin gerilmesine neden olmuŖtur. DP iktidarı, böyle bir heyetin kurulmasının kanunlara uygun olmadığını ifade ederek çıkması muhtemel olayların sorumluluğunun CHP'ye ait olacağını ifade etmiŖtir. 19 Eylül 1959 tarihinde Çanakkale'ye giden heyet Geyikli'ye sokulmamıŖ, Geyikli'ye yakınlarında çıkan arbedeye jandarma müdahale etmiŖtir. CHP, olayları seyahat hürriyetinin kısıtlanması ve baskıcı bir yönetimin inŖa süreci olarak yorumlarken, DP ise olayları halkın CHP'ye karŖı gösterdiği bir tepki olarak yorumlamıŖ ve CHP'yi halkı kıŖkırtmakla itham etmiŖtir.

DP iktidarı, İsmet İnönü'n ve CHP heyetlerinin yurt gezilerinin Toplantı ve Gösteri YryŖlerine Dair Kanuna aykırı olduğunu, muhalefetin izlediği yolun halkı ayaklandırarak demokratik olmayan yöntemlerle iktidarı devirmeye yönelik ihtilal metotları olduğunu ileri srmŖ ve gezilerin snk geçmesi için mülki amirler üzerinde baskı kurmaya, polis ve jandarmayı devreye sokmaya alıŖmıŖtır. Alınan tedbirlere rağmen İsmet İnönü'nün yurt gezilerine ve halkın mitinglere katılımına engel olamayan DP iktidarının kendi yandaŖlarını devreye sokması, karŖı mitingler düzenlemeye kalkması iki kesim arasında atıŖma ve kavgaların yaŖanmasına neden olmuŖtur. lke gündemini uzun süre meŖgul eden İnönü'nün yurt gezileri, ordunun DP'ye bakıŖının deėiŖmesine ve 27 Mayıs 1960 Askeri Darbesi'ne giden sürecin hızlanmasına neden olmuŖtur.

İsmet İnönü'nün yurt gezilerinde gerginliğin yaŖandıėı yerlerden biri de Kayseri'dir. CHP Genel BaŖkanı İsmet İnönü'nün 2-3 Nisan 1960 tarihlerinde gerekleŖen Kayseri ziyareti sırasında yaŖanan olayların öncüsü, Kayseri'nin YeŖilhisar ilçesinde CHP ile DP arasında yaŖanan gerginliktir. Gerginliğin nedeni bazı kaynaklarda Tarım Kredi Kooperatifi Kongresinde yaŖanan rekabet ve DP'lilerin kongredeki yenilgiyi hazmedememesi olarak gsterilmiŖtir. Oysa gerginliğin nedeni kongre değil, CHP ilçe binasında kahvecilik yapan bir vatandaŖa, "Parti binası dıŖındaki esnafı kahve satması nedeniyle", DP'li belediye baŖkanının kestiği cezadır. 17 Ŗubat 1960 tarihinde Ŗehir Kulübünde karŖılaŖan YeŖilhisar CHP ilçe BaŖkanı Mustafa nal ile DP'li Belediye BaŖkan Vekili Salih Kürkçü arasında, kahveciye kesilen ceza nedeniyle baŖlayan tartıŖma bymŖ, evine gidip tabancasını alarak Ŗehir Kulübüne dönen CHP ilçe BaŖkanı Mustafa nal, Salih Kürkçü'ye hitaben "İnönü'nün dediği an geldi", diyerek iki el ateŖ amıŖtır. Kimsenin yaralanmadığı olay sonunda Mustafa nal tutuklanmıŖtır.

DP Genel BaŖkanı Adnan Menderes 19 Ŗubat 1960 tarihinde bir genelge yayınlarken, bu gibi messif olayların her yerde olabileceğini belirterek, tedbirli olunmasını istemiŖtir.

YaŖanan olaylar sonrasında Mustafa nal'ın tutuklanması ve 23 Mart 1960 tarihinde Kayseri Ağır Ceza Mahkemesine sevki, ilçede iki parti arasında gerginliğin artmasına neden olmuŖ, bazı partililerin evleri taŖlanmıŖtır. Ŗikayet zerine 24 Mart 1960 günü olaylara karıŖtıėı iddia edilen dört kiŖi gözaltına alınmıŖ, kısa süre sonra da serbest bırakılmıŖtır. Gözaltına alınanlardan CHP'li Mehmet Bozkurt, karakoldan çıktıktan sonra kendisine iŖkence yapıldığını iddia ederek etrafına topladığı yüz kadar kiŖi ile karŖı grŖten birini dövmeye kalkmıŖtır. Kalabalığın dağılması için olaya müdahale eden polis ateŖ amıŖ, Mustafa Tatlı, Ali Agur, Ŗkr Dnbek adında  kiŖinin yaralanmasına neden olmuŖ, yaralılar Kayseri Hastanesine nakledilmiŖtir. Olay sırasında yaralananları protesto eden 1000-1500 kiŖi civarındaki kalabalık, partizan davranıŖları ile olayların sorumlusu olarak gördükleri kaymakam ve savcıyı protesto etmek için hükümet konağının etrafını sararak kaymakam, savcı, hkim ve bir steğmenin binada mahsur kalmasına neden olmuŖ, kısa

süre sonra da dağılmıştır.

Olaylar üzerine ilçeye gelen Kayseri ağır ceza savcısı, emniyet müdürü, jandarma kumandanı ve zabıta kuvvetleri tarafından alınan tedbirler sayesinde olaylar önlenmiş, 23 kişi gözaltına alınmış, 16 kişi tutuklanarak Ankara Cezaevine sevk edilmiştir.

28 Mart 1960 tarihinde Cumhurbaşkanı Celal Bayar, Başvekil Adnan Menderes'e yazdığı mektupta olayların CHP'nin siyasi tahriklerinden ibaret olduğunu, binlerce kişinin hükümeti temsil eden resmi memurlara yani devlet otoritesine karşı aşiret zihniyetini temsil eden bir anlayışla isyan ettiğini ve alınan tedbirlerin yetersiz kaldığını, daha önceki benzer olaylarda adliye intikal eden yargılamalardan bir netice alınmadığını, bunun CHP'lileri cesaretlendirdiğini, "Daha kat'i kararlar almak zarureti karşısında olduklarını" belirtmiştir. Adnan Menderes, Celal Bayar'ın mektubuna verdiği cevapta, sıkıyönetim ilan etmeye gerek olmadığını ancak, *Türk Milletinin, bir Balkan komitesi haline getirilmiş bulunan CHP'nin kötü niyet ve hareketleri hakkında etrafla ve vakit geciktirilmeden tenvir edilmesi gerektiğini* ifade etmiştir.

Radyo gazetesinde konu ile ilgili yapılan açıklamada ise olaylar "bir ihtilal ve kıyam teşebbüsü" olarak tanımlanmıştır. Olaylar, DP yanlısı basında hükümete karşı bir isyan ve tahrik hareketi olarak değerlendirilmiş, hükümet konağının abluka altına alınmasında ve polise mukavemet edilmesinde CHP'lilerin sorumlu olduğu ifade edilmiştir. CHP yanlısı basında ise İsmet İnönü'nün Kayseri gezisini engellemeye yönelik bir girişim olarak yorumlanmış, halka ateş açılmasında, polise vur emri veren DP ilçe başkanı ile kaymakamın sorumlu olduğu ifade edilmiştir. 29 Mart 1960 tarihinde konu ile ilgili yayın yasağı getirilmiştir.

Olaylar nedeniyle, İsmet İnönü'nün önceden kararlaştırılan ve 2 Nisan 1960 tarihinde gerçekleşecek olan Kayseri gezisinin önemi artmıştır. CHP, olayları araştırmak üzere Genel Sekreter Yardımcısı Adana Milletvekili Dr. Kemal Satır, Sivas Milletvekili Prof. Dr. Turhan Feyzioğlu, Malatya Milletvekili Nüvit Yetkin ve Urfa Milletvekili Atalay Akan'dan oluşan bir heyeti, 26 Mart 1960 tarihinde Kayseri'ye göndermiştir. Kayseri ve Yeşilhisar'da incelemelerde buluna heyet, yaptığı açıklamada olayların sorumlusu olarak DP iktidarını görmüş, *DP'nin itibar kaybetmesi karşısında zor ve şiddet kullanarak ayakta durabilmek için tamamıyla boş bir hayale kapılan bazı partizanların ve milleti iki cepheye ayırarak ikbal sürmek sevdasına kapılanların bir eseri* olarak yorumlanmış, CHP Genel merkezinin olaylar hakkında Meclis tahkikatı istemesi talep edilmiştir.

DP yönetimi de gerek bölgeye gönderdiği milletvekilleri ve gerekse bürokratlar vasıtasıyla olay hakkında detaylı bilgi almaya çalışmıştır. Dönemin Dahiliye Vekili Namık Gedik, TBMM'de yaptığı açıklamalarda Yeşilhisar Olaylarının CHP'nin tahriki üzerine çıktığını, ilçede sayıca üstün olan CHP'lilerin, DP'lileri sindirmeye ve baskı altına almaya çalıştıklarını ifade etmiştir.

Kayseri Valisi Ahmet Kınık'ın, İsmet İnönü'nün Kayseri ziyareti sırasında on-on beş bin kişilik bir CHP'li kalabalığın toplanabileceği, gösterilerin kontrolden çıkabileceğine yönelik endişeleri üzerine emniyet tedbirleri artırılmıştır. Adnan Menderes, valiyi arayarak İsmet İnönü'nün Kayseri'de halk tarafından karşılanmasının sıkıntı yaratacağını belirterek, ziyaretin önlenmesi için Toplantı ve Yürüyüşleri Kanununun tatbik edilmesini istemiştir. 1 Nisan'ı 2 Nisan'a bağlayan gece saat: 02.30'da CHP il yönetimini makamına çağıran vali, CHP il kongresinin ve İsmet İnönü'nün gezisinin iptal edildiğini bildirmiştir.

CHP il teşkilatı tarafından gönderilen telgraf ile kongrenin iptal edildiği öğrenen İsmet İnönü, parti kurmaylarıyla bir

durum değerlendirmesi yapmış, kongrenin iptal edilmiş olmasına rağmen parti başkanı ve milletvekili olarak Kayseri'ye giderek olayları yerinde inceleme kararı almış, bu kararı da valiye iletmiştir.

İsmet İnönü, 2 Nisan 1960 tarihinde, 25-30 milletvekili ve 20 gazeteci ile birlikte trenle Ankara'dan Kayseri'ye hareket etmiştir. Adnan Menderes, Kayseri Valisi Ahmet Kınık'ı telefonla arayarak İsmet İnönü ve arkadaşlarının içinde olduğu trenin Kayseri'ye sokulmamasını ve Himmetdede İstasyonu'nda durdurulmasını emretmiştir. Ayrıca Emniyet Başmüfettişi Aziz Ronabar ve Emniyet Genel Müdürü Cemal Gökten'ı bu işle vazifelendirerek Kayseri'ye göndermiştir. Vali Yardımcısı Şükrü Kenanoğlu, İl Jandarma Komutanı Yarbay Reşat Özbarlas ve Himmetdede Nahiye Müdürü İhsan Atalay, treni durdurup İnönü ve beraberindekileri otomobil ve otobüsle Ankara'ya göndermek üzere görevlendirilmiştir.

Tren, Kayseri'ye 50 km yakınlarındaki Himmetdede İstasyonu'nda durdurulmuştur. Jandarma Komutanı Reşat Özbarlas ile Vali Yardımcısı Şükrü Kenanoğlu vagona girerek, İnönü'nün olduğu koltuğa doğru ilerlemiştir. Bu arada İnönü, trenin askerler tarafından çevrildiğini, kendisini görmeye gelen kadınların zor kullanılarak dağıtılmaya çalışıldığını görmüştür. Kendini tanıtan vali yardımcısına hitaben, *"Bak, karşıda kadınlara yapılanları görüyor musun? Bunların elinde bomba mı var?"*, diye sormuştur. Soruyu cevapsız bırakan vali yardımcısı, bir emri tebliğ etmek için geldiğini ve Yeşilhisar Olayları dolayısıyla Kayseri'ye girmesinin valilikçe sakıncalı görüldüğünü ifade etmiştir. Bunun üzerine İnönü; *Beni mi şehre sokmuyorsunuz? Bu kimin haddine? Örfi idare mi ilan ettiniz? Kim aldı bu kararı? Aklınızı başınıza alınız. Elinizden geleni yapın. Benim Kayseri'ye girmeme kimse mâni olamaz. Nâmeşru ve kanunsuz bir emri reddediyorum*, diye karşılık vermiştir.

Vali Yardımcısı, içerisinde valilik emri bulunan zarfı İnönü'ye uzatmış, hiddetle zarfı alan İnönü jandarma komutanına dönerek *Emir nameşrudur. Uşak Valisi sizin gibi memurlara beni öldürtmek istedi. Onlar şerefli idiler. Vatansever subaydılar ve bu emri dinlemediler. Şaştım doğrusu. Asıl hadise şimdi çıkar. İnerim, yaya giderim. Halkın içine giririm*", demiştir. Vali Yardımcısı *Sizin için mahsurludur*, diye tekrar edince, İnönü *Tehdit mi ediyorsunuz?*, diye cevap vermiştir.

Uzun bir bekleyişten sonra İnönü, tek başına trenin makine dairesine gitmiş ve makiniste trenin neden hareket etmediğini sormuştur. Daha sonra askeri birliğin başında bulunan Binbaşı Selahattin Çetiner'i yanına çağırarak, karanlık tedbirler alındığından şüphe ettiğini belirtmiş ve durumu amirlerine bildirmesini istenmiştir. Jandarma komutanı kompartımana gelerek İnönü'ye ikinci defa Ankara'ya dönmesi gerektiğini ifade etse de İnönü'nün tavrı değişmemiştir.

Tren, 3,5 saat bekletildikten sonra, Adnan Menderes'ten gelen izin doğrultusunda, Kayseri'ye gitmesine müsaade edilmiştir. Kayseri garında kalabalık bir topluluk tarafından karşılanan İnönü, üstü açık bir jeepe binek halkı selamlamış, istasyondan Cumhuriyet Meydanı ve Keçikapı Caddesi yolunu kullanarak CHP il başkanlığı binasına gelmiştir. Burada kısa bir teşekkür konuşması yaparak halktan dağılımlarını istemiştir.

3 Nisan 1960 sabahı 08.30'da Kayseri'den otomobille Yeşilhisar'a gitmek isteyen İnönü, Yeşilhisar'a 32 km kala İncesu'da askeri birlikler tarafından durdurulmuş, Yeşilhisar'a giden yol üzerindeki köprü'nün askeri araçlarla kapatılmış olduğu görülmüştür. İncesu Kaymakamı Yusuf Doğan, İnönü'nün otomobiline gelerek, aldığı emir gereğince, Yeşilhisar'a gitmelerine izin veremeyeceğini söylemiştir. Otomobilinden inen İnönü, barikata doğru yürümüş, askerler İnönü'yü selamlamaya başlamış, karşılaştığı Binbaşı Selahattin Çetiner'e *Size ateş emri verecekler, ateş eder misiniz?"* diye sormuştur. O da: *"Paşam size ateş etmekten ve kanunsuz bir emri yerine getirmektense kendimi vurmayı tercih*

edecek şerefli bir subayım, cevabını vermiştir.

İnönü, askeri barikatların arasından geçerek bir kilometre kadar yürümüş, bir tepenin üzerinde dinlenerek, tartışma ve görüşmelerin sonucunu beklemeye başlamıştır. Saat 10.10'da Kayseri Valisi Ahmet Kınık, Yurtiçi Komutanı Tuğgeneral Kemal Çakın ve Emniyet Genel Müdürü Cemal Gökten, İncesu'ya gelerek Yeşilhisar'a gitmelerine izin verilmeyeceğini tekrarlanmıştır. Vali ile CHP milletvekilleri arasında belediye binasında yapılan toplantıdan da bir netice çıkmamıştır.

Öğleden sonra saat: 14.00'da CHP İncesu ilçe başkanının evine giderek bir süre dinlenen İnönü, Yeşilhisar'a uğramaktan vazgeçerek, ertesi günkü Meclis toplantısına yetişmek için Ürgüp üzerinden Ankara'ya dönmeye karar vermiştir. Saat:18.15'de İncesu'dan hareket eden İnönü, Ürgüp-Nevşehir-Niğde yolu ile Ankara'ya dönmüştür. Yaşanan olaylar nedeniyle, İsmet İnönü'nün yolunu kesen askeri birliklere komuta eden Kurmay Binbaşı Selahattin Çetiner, Binbaşı Osman Özkoçak ve Kurmay Albay Kamil Savaş görevinden istifa etmiştir. İstifa eden subaylar tutuklanarak Ankara Askeri Cezaevine konulmuştur.

6 Nisan 1960 tarihinde üç saat süren bir toplantı yapan CHP Meclis Grubu, konunun Mecliste görüşülmesine karar vermiştir. Toplantı sonrasında çok ağır ve sert bir üslupla kaleme alınan bildiri metninde; *Büyük vatandaş çoğunluğunun günden güne artan güvensizliği ve huzursuzluğu karşısında seçimi kazanamayacaklarını ve iktidarda kalamayacaklarını anlamış görünen Demokrat Parti idarecileri, sevgi ve güvenini kaybettikleri milleti baskı yolu ile sindirmek ve yıldırım gibi bir hevese kapıldığı*, ifade edilmiştir.

İsmet İnönü'nün Kayseri ziyareti sırasında yaşananlar DP'lilerin tepkisini çekmiştir. Geziler sırasında gerilen siyasi ortam, DP'nin daha sert politikalar takip etmesine, muhalefet üzerinde daha fazla baskı kurarak sorunları halletmeye çalışmasına neden olmuş, bu da toplumsal kutuplaşma ve çatışmayı artırmıştır. DP Meclis Grubunun 12 Nisan 1960 tarihindeki toplantısında CHP, *"Silahlı ve tertipli ayaklanmalar hazırlamakla"* suçlanmıştır. Toplantı sonrasında yayınlanan bildiri de bu tür olayların bir daha yaşanmaması için sert tedbirler alınacağı belirtilerek, Meclis tahkikatı açılması talep edileceği ifade edilmiştir. DP'nin bu önergesi, 18 Nisan 1960 tarihinde TBMM'de yapılan toplantıda kabul edilmiş ve Tahkikat Komisyonu kurulmuştur. Geniş yetkiler tanınan Tahkikat Komisyonunu kurulmasına karşı çıkan ve bunun antidemokratik bir adım olduğuna savunan CHP'ye üniversite gençlerinde de destek gelmiş, artan öğrenci olayları ve polisin sert müdahalesi nedeniyle siyasi tansiyon yükselmiştir.

Kayseri'de İnönü'nün şehre sokulmak istenmemesi, bunun için askeri birliklerin devreye sokulması, kamuoyunun bir kesiminde DP'nin demokratik yollarla iktidardan gitmeye niyetinin olmadığı, muhalefete karşı her türlü baskı ve yıldırma yöntemlerine başvurabileceği düşüncesinin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Olaylar sırasında askerlerin aldığı tavır, aynı zamanda DP'ye, ihtiyacı olduğunda ordunun desteğine güvenemeyeceğini de göstermiştir. Olaylar sonrasında Tahkikat Komisyonunun kurulması, DP'nin mevcut şartlar altında bir seçime gitmeyeceği veya CHP'nin baskı altına alındığı bir seçimi tercih edeceğine yönelik iddiaları gündeme getirmiş, 27 Mayıs Askeri Darbesine giden süreci hızlandırmıştır.

İsmet İnönü'nün Kayseri ziyareti sırasında yaşanan olaylar, 27 Mayıs 1960 Asker Darbesinden sonra DP iktidarını yargılamak için Yassıada'da kurulan Yüksek Adalet Divanı duruşmalarında da gündeme gelmiştir. Kayseri Olayları ile ilgili olarak açılan *"Kayseri-Yeşilhisar Olayları Davasının"* temelinde, Mart 1960'da Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinde meydana gelen olayları yerinde incelemek ve Kayseri'yi ziyaret etmek üzere hareket eden ve içerisinde İsmet İnönü ile CHP milletvekillerini taşıyan trenin, 2 Nisan 1960 tarihinde Himmetsede İstasyonu'nda zorla durdurulması, heyetin

bir süre Kayseri'ye sokulmaması ve ertesi günü Yeşilhisar'a gitmelerine cebir ve şiddet yoluyla engel olunması iddiası yer almıştır.

13 celsede görülen davada Celal Bayar, Adnan Menderes, dönemin Kayseri DP Milletvekilleri Osman Kavuncu, Kâmil Gündeş, Hakkı Kurmel, Fikri Apaydın, Ali Rıza Kılıçkale, Servet Hacıpaşaoğlu, İbrahim Kirazoğlu, Fahri Köşkeroğlu, Kayseri Valisi Ahmet Kınık, Emniyet Müfettişi Aziz Ronabar, 5. Yurtiçi Bölge Komutanı Kemal Çakın, seyahat hürriyetini ihlalden idam talebi ile yargılanmıştır. Yargılama sonunda iddialar, Celal Bayar ve Adnan Menderes aleyhine açılan Anayasayı İhlal Davasının maddi unsurlarından biri olarak kabul edilmiş, diğer sanıklar çeşitli hapis cezalarına çarptırılmıştır.

Mehmet KARAYAMAN

KAYNAKÇA

BCA., 10.09/204.631.4

BCA., 10.09/204.631.5.

BCA., 30.01/43.255.1.

BCA.,10.09/204.630.1.

GENİŞ, Kaan Cem, "Devlet Arşivi Belgelerinde Celal Bayar'ın Kayseri Olayları Davası Savunması", **1 Mayıs Uluslararası Sosyal Politikalar ve Bilimsel Araştırmalar Kongresi (1 Mayıs 2019) Kongre Kitabı Özet&Tam Metinler**, Editörler: Sehrana Kasımı-Dilrabo Abdazımova, Ankara, 2019, ss.72-94.

HALE, William, *Türkiye'de Ordu ve Siyaset*, Çeviren: Ahmet Fethi, Alfa Yayınları, İstanbul, 2014.

KARAL, Enver Ziya, **27 Mayıs İnkılabının Sebepleri ve Oluşu**, Milli Eğitim Bakanlığı, İstanbul, 1960.

KARAYAMAN, Mehmet, "27 Mayıs 1960 Askerî Darbesi", **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Demokrasi ve Dış Politika (1938'den 2000'li Yıllara)**, Cilt: 2, Editör: Nurgün Koç, İdeal Yayıncılık, İstanbul, 2021.

KOCABAŞ, Süleyman, **27 Mayıs Darbesine Giden Yolda Yeşilhisar-Kayseri Olayları 17 Şubat-3 Nisan 1960**, Kayseri, 2010.

METİN, Mehmet, **Demokrat Parti Döneminde Kayseri Olayları**, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir, 2018.

TOKER, Metin, **Demokrasimizin İsmet Paşa'lı Yılları 1944-1973, Demokrasiden Darbeye 1957-1960**, İstanbul, 1991.

UYAR, Hakkı, **Demokrat Parti İktidarında CHP 1950-1960**, Doğan Kitap Yayınları, İstanbul, 2017.

Yassıada Zabıtları 8: Kayseri Olayları Davası, Yayına Hazırlayan: Emine Gürsoy Naskali, İstanbul, Kitabevi, 2012.

23/11/2024 tarihinde <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/kayseri-yesilhisar-olaylari-25-mart-1960/?pdf=6180> adresinden erişilmiştir